

VCHOD DO RÁJE: VLEVO ZA ROHEM

DAS ALTE
FRAUCHEN
IST
GEPLATZT

Robert Brinda

Robert Brinda

**VCHOD DO RÁJE: VLEVO
ZA ROHEM**

I.

Břízky nocí jásají,
když tiše si šeptají
o štěstí, lásce...

Jdete ulicí. Je lhostejné, jestli tudy jdete do práce nebo do hospody. Jdete ulicí, protože tudy chodíte denně. A denně potkáváte jednu a tutéž holku. Stokrát nic umožnilo osla, takže si jednoho dne všimnete, že je ta holka docela hezká. V tu chvíli máte dvě možnosti: Jako již mnohokrát před tím ji můžete s kamennou tváří minout. Nebo se na ni můžete usmát. Pokud ji minete, jste pro tu chvíli zachráněn. Pokud se usmějete, máte dvě možnosti:

Druhý den ji potkáte znovu. A ona se usměje na vás. Znovu máte dvě možnosti: Otočit se a prchat. Opět jste zachráněn, ale jen pro tu chvíli. Nebo můžete její úsměv opřevzít. Pak ovšem nemáte žádnou jinou možnost.

Bleskurychle se otočila a vlepila mu facku. ¹

1

1a) Facka nemá v slovníku českého jazyka synonymum. Je pravděpodobné, že výraz facka je přenesen z anglického face – obličej, protože fackou je výhradně úder do tváře. Jakýkoliv jiný úder je pohlavek.

1b) Vlepit facku je zřejmě zkratka, již je vyjádřeno, že je vlepena tak důkladně, že ji již nikdo neodpáře.

1c) Facku lze rovněž ubalit, protože zpravidla se dárky balí, lze ubalenou facku spíš považovat za svérázné vyjádření sympatie. Pak je ovšem na obdarovaném, aby pochopil, že je to dárek.

Byl tím tak překvapen, že nedokázal nic jiného, než položit levou dlaň na pálící tvář a otevřít hubu.²

Zde je ovšem zapotřebí popis situace: Stála vpředu jako vlnková loď. Půl kroku za ní a trochu vlevo stál Jan, pochopitelně zvaný Honza³. Stál mírně vlevo, protože vedle něj vpravo stál Václav, zvaný výhradně Venca. Venca byl proto, že spousta lidí se z něho mohla zvencnout.

V tom okamžiku si Honza všiml, že Venca upřeně zírá do blba. Rázem mu bylo vše jasné. Venca plácl Barboru přes zadek. Potíží je však v tom, že plácnutí přes zadek vlastně neexistuje. Tak, jak stáli, plácl ji Venca levou rukou přes LPP. Kdyby ji plácl Honza, musel by ji plácnout pravicí přes PPP.⁴ Znáte nějakou hezkou holku? Zkuste ji plácnout přes zadek. Uvidíte, že to prostě nejde.

² 2a) Dle slovníku je místo huby správným výrazem slovo ústa. Tohoto slova však používají pouze zubní lékaři, když žádají pacienta, aby otevřel hubu.

2b) Stejná část obličeje bývá často nazývána i tlama, což je ovšem důsledek zvýšené dávky adrenalinu v organizmu. Na příklad vítěz sporu prohlásí: „Dal jsem mu na tlamu.“ Poražený pak samozřejmě reaguje: „Tak ať, ale aspoň jsem mu rozbil tlamu.“

³ 3) Jméno Honza je památkou na Rakouské mocnářství, v němž český Jan byl Der blöde tschechische Hans – blbý český Honza.

⁴ 4a) V zájmu slušnosti je použito zkratk, jež znamenají: LPP = levá půlka prdele, PPP = pravá půlka prdele.

4b) Ne každý ví, že tato část lidské anatomie se nazývá hýždě. I kdyby to bylo všeobecně známo, nedošlo by u tohoto výrazu k obecnému používání, protože postrádá citové zabarvení. Nicméně obě PP mají i řadu dalších pojmenování, daná kategorizací jejich nositelů. Tudíž prdel mají chlapi od patnácti let věku výše, dámy nad čtyřicet. Od třiceti do čtyřiceti mají dámy zadek. Pochopitelně pak od patnácti do třiceti mají výhradně zadeček, i kdyby měly prdel jak Zádveřice.

4c) Zádveřice jsou ves v zlínském kraji s necelými tisíc pěti sty obyvateli, proslulá svou rozlehlostí.

Ani Barbora nebyla Barbora. Byla Barča, což naznačovalo, že někdy v budoucnosti bude po obědě Bára, po večeři Barunka. V této chvíli se z pojmenování Barča dalo soudit, že se nachází buď v raném stadiu předklofnutí, nebo v hlubokém stadiu poklofnutí.⁵

Honza i Venca pokorně pluli za Barčinou rozbouřenou zádí. Jen Venca si s trochou znechucení uvědomoval, že Honzovo mlčení o jeho účasti na zadkovém incidentu není projevem kamarádství, ale taktický manévr. Honza si jeho plácnutí docela sprostě přisvojil. Ta facka pak byla jen vyvrcholením. Nechtěně bylo cíle dosaženo. Není pochyby o tom, že Honza je mnohem lepší stratég.

Honza měl hnědé vlasy, kdežto Venca měl vlasy hnědé. Vlastně se ani v nejmenším v ničem nepodobali. S tou výhradou, že postpurbetální jedinci jsou jeden za osmnáct a druhý bez dvou za devatenáct. Prostě jako kdyby jeden druhému z oka vypadli. To s Barčou to bylo přece jen trochu jiné. Je třeba si uvědomit. Že

⁵ 5a) Klofání je zvláštní a specifický způsob lovu. Loví se lvi nebo tygři, případně i králíci a koroptve. Partneři se ovšem neloví, ale klofají.

5b) Již mužští jedinci druhu homo erectus byli ženskými jedinci téhož druhu poučován, že klofání je jejich práce. Přijali to za své, a nikdy žádného z nich nenapadlo, že je to způsob, jak je snadněji polapit. Platí to dodnes, a vůbec nevádí, že homo erectus již dávno vymřeli, že tu myšlenku zdědili i dnešní homo sapiens.

5c) Nevěříte? Umyté, nabarvené, načesané vlasy tak, aby co nejrozkošněji rámovaly obličej, rovněž pečlivě vylepšený, totéž od hlavy až po paty. Nejsou to pečlivě nabroušené lovecké zbraně? A nejsou ty zbraně náhodou mužům zcela nedostupné?

holky od patnácti do třiceti jsou stále ještě holky, takže Barča jen náznakem mohla být buď hezulka nebo krasavice.⁶

Jo, měla hnědé vlasy.⁷

⁶ 6a) Dá se předpokládat, že z hezulky vyroste milá a hezká ženská. Z krasavic prakticky bez výjimky jsou nakonec semetriky.

6b) Důvodem je, že hezulky jsou v daném stadiu vývoje celkem všední dívky, jichž je dvanáct do tuctu. Téměř krasavice nebo skorokrasavice jsou naopak předmětem soustředěného lovu, takže se musí chtít nechtě naučit buď opravdové nebo aspoň předstírané sebeobraně.

⁷ 7) Je to zvláštní. Je zde řeč o přítomném čase, ale je popisován v čase minulém. Děje se tak všeobecně, vlastně se tomu ani nelze vyhnout.

II.

Bory zlověstně hučí,
proč že ji láskou mučí,
ve svém náručí.

Sluší se prozradit, proč jsou tam, kde jsou. Jsou tam, protože jdou z gymplu. Jdou z gymplu, protože jsou maturanti. Protože jsou maturanti, jdou od maturitní zkoušky. Jdou spolu, protože jsou parta. Parta jsou proto, že si již dávno stanovili společný cíl. Půjdou na výšku a budou studovat astrofyziku. Byl to Honzův nápad. Představoval si, že bude mezihvězdným pilotem, že bude kapitánem hvězdoletu, že poletí nikoliv na blbý měsíc nebo pitomý Mars. Poletí ke hvězdám. Třeba hned k Proximě Centauri.⁸

Není o čem pochybovat: Heinlein, Cherryh, Le Quinová a další a další, kteří nahradili Gardnera a Stouta. Mělo to jeden háček. Nepůjdou studovat astrofyziku. Zavínil to Venca. S nevinným úsměvem ve tváři jim jednoho dne sdělil, že Proxima Centauri je od slunce vzdálena 3,,313,457,000.000 kilometrů.⁹

⁸ 8) Pro blbé: Proxima Centauri je hvězda v souhvězdí Kentaura: Centauri Alfa, Centauri Beta, Proxima Centauri, která je sluneční soustavě nejbližší – tři a půl světelného roku.

⁹ 9) 300.000 vzdálenost, kterou uletí světlo za vteřinu.

300.000 x 60 = 18,000.000 za minutu.

18,000.000 x 60 = 1,,080,000.000 za hodinu.

1,,080,000.000 x 24 =25,,920,000.000 za den.

25,,920,000.000 x 365,24 =946,,702,000.000 za rok

Není divu, že se nad tím výpočtem mohli Barča s Honzou zvencnout. Jenže Honza se z toho šoku rychle vzpamatoval – ó McCaffreyová!

„Co kdyby byl hvězdolet s rychlostí sto tisíc kilometrů?“

Vencův hyenovitý úsměv naznačoval, že i na to má odpověď. Vzhledem k tomu, že začal svou odpověď slovem „vole“, budiž zde reprodukována opisem kalkulačky:

$$3,313,457,000.000 : 100.000 = 3,313.457 \text{ hodin}$$

$$3,313.457 : 24 = 138.060,708 \text{ dní}$$

$$138.060,708 : 365,24 = 378 \text{ roků.}$$

„Jak dlouhé ti za tu dobu narostou fousy?¹⁰“

Šli pomalu. Šli a truchlili. V hlavách jim zněl trauermarš. Astrofyzika byla pohřbena. Venca hodil do hrobu květinu:

„Tři a půl světelného roku. A co když je to tři a půl roku a jedna vteřina? O kolik tu blbou Proximu minete?“

Od hrobu nešli. Prchali.¹¹

Praotec Čech vylezl na horu Říp a zvolal: „To je ta země, oplývající mlékem a strdím!“ Mimochodem: Nic takového nekřičel. Především proto, že o nějakém Řípu neměl ani tušení, protože

946,702,000.000 x 3,5 = 3,313,457,000.000 vzdálenost k Proximě v kilometrech,

Tři biliony, tři sta třináct miliard, čtyři sta padesát sedm milionů kilometrů.

¹⁰ 10) Je to zde opět. Řekl někdy někdo, že si jde oholit vousy? Nikoliv. Holí se fousy. Nic jiného.

¹¹ 11a) Šel, jde, půjde, chodí. Minulý čas, přítomný čas, budoucí čas, nedokonavý tvar. Činnost stejná. Co takhle šel, šle, půšle, šlodí. Ne? Nebo jde, jdel, jdodí? Také ne? Chodí, chodil, pochodí?

11b) Chodí se po chodníku, po stezce, po pěšině, po ulici. Po chodníku chodí chodec. Takže po stezce stezník, po pěšině pěšák, po ulici uličník?

kmen Čechů – pokud to vůbec byl kmen – přišel do České kotliny někde u Náchoda z polské strany.¹²

Přišel a putoval podél vodních toků, až kousek od Kolína narazili na zbytky keltského, nebo lépe keltskogermánského osídlení. Nikdo jim neřekl, že to jsou pozůstatky Marobudova království. Keltský žrec, který tam stále ještě žil, jim dovolil, aby se tam usadili. Tehdejší Češi byli kočující pastevci, ale také aspoň trochu zemědělci. Přišli, vyždářili les, protože neprostupné lesy byly všudypřítomné, vzniklou planinu oseli, zralou úrodu sklídili, vyčerpaná pole vrátili lesům a putovali dál s několika svými kozami, ovečkami a kravkami. Možná měli i slepice. Husy a kachny nikoliv. Ty prostě lovili. Zůstalo nám to dodnes. Jsme vlastně lesní lidé, i když jsme se narodili, žili, zemřeli v Praze nebo Brně.

Něčím je to zvláštní, ale myslíme, i když si myslíme, že nemyslíme. Přesně to se právě stalo Barboře. Pravděpodobně jako následek toho přeszadkizmu.¹³

¹² 12) Náchod: Páter Dobner tvrdí, že ti, kdo přišli jako Češi, se jmenovali Zichi, že se vlastně neví, jakou řečí mluvili, že to ale rozhodně nebyla čeština. Možná nějaké praslovanské nářečí, v němž Náchod znamenalo vstup, vchod. Pak východ se asi jmenoval záchod.

¹³ 13a) Ten nepovedený novotvar je důsledkem téhož: Toulajících se myšlenek. Co takové přechylování?

Čep – čepice.

Krab – krabice.

Had – hadice.

Slepec – slepice.

Ale také:

Beran – beranice.

Chobot – chobotnice.

Hrad – hradba.

Nějak ta vazba tam přece jenom je.

Len – Lenka – Alenka – Helenka – Madlenka.

Litovala, že Hozovi vlepila facku. Měla ho zabít.¹⁴

V duchu si s potěšením představovala, jak leží na zemi dočista umrlý. Nějakou divnou asociací si vzápětí vzpomněla na dědu tátova táty. Nikdy ho neviděla, protože zemřel dříve, než se narodila. Ale z vyprávění svého táty věděla, že jeho děda byl náruživý fotograf, dokonce jako děčko mnohokrát listovala albem jeho fotografií. A tam to bylo! Fotka dvacítky víc kluků než mužů, ležící naskládání jeden vedle druhého ve dvou či třech vrstvách, obličejů dolů, a oblečení do jakýchsi černých hábitů, připomínajících mnišské kutny. Byl to obrázek Pohřbu z Předmostí z expozice Moravského zemského muzea v Brně. Byla by ji ráda viděla na vlastní oči, ale muzeum se za Reichu obávalo, že by mohla být zničena, a proto ji ukryla kdesi na Jižní Moravě. Nemohlo tušit, že ji tam v pětačtyřicátém objeví fanatický esesák. A do mrtě ji zničí.¹⁵

13b) Když jsme u toho: Co takhle slovo, které obsahuje třikrát ti – tititi: Štítiti se. Trochu to kulhá tím jedním dlouhým tí. Sice to rovněž trochu kulhá, ale přece jen je to trochu lepší: U řiti ti tiká budík.

13c) V dobách dávno minulých jako pomůcka u vybraných slov: vyslovované ej se píše jako dlouhé ypsilon: Jýda, přijel strýda! Hod' na pánev výce, ať pohostíme strýce!

¹⁴ 14a) Zabitím se zde míní kopnutí do rozkroku. Kope se do rozkroku, do varlat, do koulí. Pozor: Kope se kolenem, protože se musí dát pozor, aby se nevhodně nevyhrnula sukňě. A také je koleno tvrdší než palec od nohy.

14b) Znovu je třeba připomenout, že facka je byt' třeba i váhavý, ale přece jen příslib do budoucna, kdežto kopnutí je jednoznačné a neodvolatelné odmítnutí.

¹⁵ 15a) Nebyla to žádná tragedie, protože profesor Maška roku 1894 vykopal v Předmostí u Přerova pohřeb dvaceti lidí, ale bylo to podle antropologů pět mužů, tři ženy, a dvanáct dětí. Rozhodně nebyli s úctou pohřbeni, podle naprosto neuspořádané polohy koster, byli prostě naházeni do

Když si představila, jak Honza leží na zemi s tváří zabořenou v hlíně, oblečený do toho černého hadru, napadla ji otázka, proč ti lidé v Předmostí vlastně zemřeli? Lovili mamuty, sbírali a jedli řepu, pili...sakra, co pili? Pivo ještě tenkrát nebylo. Došlo jí to. Sbírali muchomůrku červenou, nechávali ji zkvasit, a měli docela účinné pitivo. A jedna z těch žen se vypravila na muchomůrky, jenomže místo muchomůrky červené přinesla muchomůrku tygrovanou. Bylo to stejně dobré pití a měli s ním docela příjemný mejdan. Méně příjemné to bylo až druhý či třetí den, a zanedlouho skončili v jámě. Asi je tam naházel ten poslední přežívající, ale nakonec v jámě skončil i sám.

jámy. Pravděpodobně se to stalo, ještě když měly na sobě maso a kůži, protože kostry byly sice neúplné, ale dalo se vypozorovat, jaké byly jejich celky.

15b) Předmostí u Přerova bylo osídleno prakticky nepřetržitě již zhruba z doby 100.000 roků př. Kr. Původně zde sídlili Neandrtálci, někdy po roce 30.000 př. Kr. byli vystřídáni druhem Homo sapiens.

15c) Základní biologická poučka tvrdí, že mezidruhová kříženci nemohou mít potomstvo. Antropologický průzkum na mnoha místech prokázal, že Neandrtálci a Homo sapiens se navzájem křížili, takže i my máme v DNA stopy neandrtálských genů. Navíc nedaleko sídliště Denisovka na Sibiři byly nalezeny pohřby, v nichž byly v jejich DNA nalezeny nejen geny Neandrtalců a Homo sapiens, ale navíc i nějakého dalšího zatím neznámého lidského druhu. Buď tedy ta biologická poučka neplatí, nebo jsme již od dob Homo erectus pouze variety jednoho druhu.

15d) Je zřejmé, že pozůstalí své mrtvé jen tak odhodili. Je však téměř jisté, že je předtím nesežrali.

III.

Říkal kdysi a kdesi,
že domovem jsou lesy,
kde žít lze v míru.

Uměla sbírat houby. Naučili ji to táta s mámou. Honza s Vencou uměli houby sbírat rovněž. Ale je to pro změnu naučila ona. To bylo tak:

Bylo jim nějakých deset. Jejich zhůvěřilé mámy a tyranští otcové je vypravili na prázdninový tábor. Dovedete si představit to uprtení bez počítače, či aspoň bez tabletu? V zoufalství ji napadlo, že v okolních lesích nasbírá holubinku vrhavku, a vyrobí z ní smaženici. Vrhavka se opravdu pokládá za jedovatou houbu, která způsobuje zvracení a průjmy: „Všecí bluli, jen pan starosta zvracel.“¹⁶

Nasbírat holubinky pro nějakých dvacet hladových krků je ovšem práce pro vraha, takže si přibrala Honzu a Vencu jako pomocníky. Opravdu se jim podařilo je nasbírat, až na to, že to nebyly vrhavky, ale révovky. Obě jsou červené, jen vrhavka je o něco světlejší, a holubinka révová má načervenalý třeň. Přinesli je, opravdu z nich vyrobili smaženici, pak se jen dívali, jak se všichni

¹⁶ 16a) Uprtení je takřka spisovné slovo, stvořil je, tuším, Rychlonožka z Rychlých šípů.

16b) Řečeno a psáno spisovnou moravštinou. Spisovnou moravštinou se opravdu mluví. Spisovnou češtinou nikoliv.

cpou, až se jim dělají boule za ušima. Tak trochu záviděli, ale Barča to vyřešila: „Musíme také zvracet.“ Obětovali se. Pár soust zhlkli. Více než pár soust. Jistota je jistota.

Dovedete si představit to ranní zklamání?

Žádné sténání z postelí v chatičkách.

Žádné fronty u latrin.

Žádné nálety hygieniků.

Žádné volání rodičům, aby si přijeli pro dítě.

Žádné rušení toho zatraceného tábora.

„Krucí“ – Bylo jim tak nějak kolem deseti, takže si Barča mohla dovolit zaklení.

„Krucí, tak to se nám nepovedlo.“

„Třeba nejsou tak jedovaté, jak jsme mysleli?“ přidal se Honza.

„Nebo to vůbec nebyly vrhavky.“ Samozřejmě Venca.

„Zkusíme to znovu?“

Zkusili to. Tentokrát Barča na své znalosti hub nespolehala. S každou houbičkou napochodovala pro radu k moudřejším.

„Pančelko, co je to?“¹⁷

Pančelka houbu pečlivě zkoumala. Téměř se zdálo, že se pokouší spočítat hnědé tečky na jejím klobouku. Byl to docela statný klobouk, velký asi tak jako mužská dlaň, tedy dlaň pořádného chlapa – zedníka nebo kováře – určitě od okraje k okraji měřila aspoň deset centimetrů. Ani Barča nevěděla, co to pančelce podstrčila. Byla to pečárka lesní, ale ta nebývá nijak četná, takže ji houbaři většinou ani neznají. Ani pančelka ji neznala, takže moudře usoudila, že ji Barči zatrhne:

¹⁷ 17) Údajně existují i paní učitelky. To je však jen idealistická představa. Každé dítě vám dokáže říci, že ve školách učí pančelky. Možná by se dalo říci, že ve školách učí i pančelé, ale mužská varianta panček vyhynula.

„Bernatová, tohle nám sem netahej. Kdoví, co je to za muchomůrku. Chceš, abychom se otrávilí?“

Nevzdávali se. Zatím, co se ostatní cachtali v blízkém jezírku, ve kterém se dokonce dalo i plavat, Barča a kluci brouzdali okolními lesy, a snažili se najít nějakou houbu, která by byla jedovatá ale ne příliš jedovatá. Jen tolik, aby se táborníkům udělalo špatně. Aby...

Nešťastné Barče se zdálo, že je jí houby platné, že zná houby, když zná jen ty opravdu jedovaté: Muchomůrku zelenou, tygrovanou, čepičatku...¹⁸

Toulali se po lesích, aniž by se domluvili, měli přesně rozdělené úlohy. Barča koukala po houbách, Venca koukal, kudy se motají cestou necestou, a opravdu dokázal vždycky najít cestu zpět do tábora, Honza koukal po Barče. A Venca znovu prokázal, že je v něm trochu víc, než by se na první pohled zdálo.

„Tady by mohly růst hříbky.“

Bylo to smrkové houští asi tak desetileté, spodní patra smrčků ještě dosahovala až k zemi. Půdu ještě nestihlo pokrýt opadané jehličí, takže byla porostlá mechem. Museli se pod stromky plížit po čtyřech, hříbky tam opravdu byly, ale našli jen ty, které se jim podařilo v mechu nahmatat.

„Je to hřib smrkový,“ projevil nečekané znalosti Venca. „Mohli bychom na ně chodit ještě aspoň dvacet let, ale to již nebudeme jezdit na ten pitomý tábor.“

¹⁸ 18a) Čepičatku jehličnanovou lze snadno zaměnit za opeňku měnlivou nebo některou z václavek. Tenkrát ovšem ani profesor Smotlacha nevěděl, že čepičatka je čepičatka, a protože je stejně jedovatá jako muchomůrka zelená, pokud se s ní někdo otrávil, bylo to přisouzeno na triko právě muchomůrce zelené.

18b) Stejně by ji nenašli. Opeňka, václavka i čepičatka jsou podzimní houby.

Měl pravdu v obou směrech. Za nějakých dvacet let začne hřib smrkový mizet, vystřídá ho hřib hnědý – suchohřib, za dalších deset roků se objeví některá z lišek, ještě o deset roků později les ovládnou bedly.

„To je divné,“ zadumal se Venca. „Nejsou zde žádné ryzce.“

„A muchomůrky,“ přidal se Honza.

„Das alte Frauchen ist geplatzt!“ Zajásali Barča s Vencou dvojhlasně.

Das alte Frauchen ist geplatzt byl jejich dlouhodobě zaužívaný pokřik, když někdo žblebtl pitomost.¹⁹

Nejhorší na tom bylo, že Honza měl vlastně pravdu. Ne všechny muchomůrky, ale přinejmenším muchomůrka červená má prakticky stejné stanovištní nároky jako hřib smrkový. Jen chce o malinko starší les. Pravdu měl i Venca. Takové mladé smrkové houští bývá přímo ideální pro ryzce. Opravdu tam nebyly. Barča se zasnila. „Takový ryzec kravský...“ Oba jí svorně přitakali. Byl by možná ještě vhodnější než vrhavka. Při houbařských znalostech pančelky... Při té myšlence se ještě pevněji rozhodli vytrvat.

„Bernatová, kam se to zase chystáš? Pančelka Barču zarazila v rozletu. Kam by se chystala? Pátrat po ryzci kravském.

„Běž do chatky a sbal si kufry. Po obědě odjíždíme.“

V urputné snaze předčasně ukončit tábor málem zmeškali jeho konec.

„Máme rok na to, abychom se naučili všechny houby, co jich jen je.“ Venca. Samozřejmě Venca. Bylo skoro jisté, že za rok je rodiče vyštvoú na tábor znovu. A zase bez tabletu.

¹⁹ 19) Žblebnutí je odborný výraz pro definici vyslovení nesmyslu. Vyslovení. Nikoliv vysloveného.

V jednom se Barča mýlila. Houbařit ji nenaučili táta s mámou ale táta táty. Měl v tom praxi, protože dříve učil houbařit tátovu tetu a tátova strýce. Tenkrát dávno domorodci sbírali hřib smrkový, který nebyl hřib smrkový ale hřib pravák. Nesbíral se suchohřib, protože se vědělo, že je jedlý, ale byl to hřib panšťák, určený pro luftáky – bývalé domorodce, kteří uprchli do měst a vraceli se pouze na dovolenou. Také se sbíral křemenáč (všechny křemenáče, protože si byly příliš podobné, než aby se daly snadno rozeznat.) Z nouze se sbíral i kozák, ale to jen když se jelo z pole, a rostl někde na mezi vedle cesty. Vědělo se, že jsou jedlé klouzky, ale nesbíraly se, protože byly „matlavé“ – mazlavé. Zkuste si přinést domů košík klouzků: Bude z nich jedna velká spleená koule. Také se sbíraly lišky, jimž se říkalo kuřátka, samozřejmě se sbíraly ryzce.

Jednou Bruno v lese narazil na mech, vysoký až po kolena. Nebyl divný jenom ten mech. Rostly v něm i divné houby: Asi třicet centimetrů vysoký, kolem čtyř centimetrů tlustý bílý třeň, nahoře k třeni přitisklý brčálově zelený klobouček. Nedalo mu to, jednu tu houbu přinesl domů. Když ji rozpitval, zjistil, že je to docela obyčejný hřib smrkový, který se tím vysokým mechem nechal zblbnout, takže si myslel, že se ještě stále dere ven ze země. A ten klobouček byl zelený, protože byl zbarvený tím mechem.

Asi ho to podnítilo k tomu, aby se pokoušel dovědět o houbách něco víc. N ic mu tenkrát neříkalo jméno Smotlacha, ale kdesi v koutku jednoho antikvariátu objevil knížku Český houbař od prof. Macků, který v roce 1913 vydal olomoucký nakladatel Promberger. Smrž je v ní ta smrž, holubinek je v ní popsáno sedmadvacet.

Začal se pídít po dalším poučení o houbách, s překvapením zjistil, že mezi rozkopávanými muchomůrkami je také jedlá muchomůrka růžovka. Jednou se odvážil ji přinést domů. Máma

tátova táty byla nedůvěřivá pečlivka, takže pod záminkou, že mu pomůže houby čistit, přisedla ke stolu. Ubývalo hřibů a lišek, nakonec na stole zbyla osiřelá růžovka. Máma ji opatrně vzala do dvou prstů a přemýšlivě prohlásila:

„Tu, myslím, vyhodíme na hnůj.“

Vyhodili ji.

Jindy ji Bruno opět přinesl, máma ji pro změnu polapila jako první, a poslala Miku, aby se poptala u sousedů, co je to za žabinu. Vrátila se patřičně ovíněna rumem a domácí slivovicí, aby oznámila, že je to muchomůrka růžovka, že je jedlá a výtečná.

Vyhodili ji rovněž.

Během let tátův táta dorostl na pana houbaře. Sbíral asi tak dvacet druhů holubinek, snad stejně tolik pečárek, houbařil od jara závojenkou podtrnkou až do pozdního podzimu čirůvkou fialovou a dvoubarvou. Nejkrásnější na tom je, že polovinu svých houbařských úlovků přinášel z olomouckých ulic a parků.

IV.

Král je nahý! Je nahý!
Slyší jásat své vrahy.
Krev na košili.

Jak to bylo s tím „Das alte Frauchen ist geplatzt?“ Vlastně je to docela dlouhá historie, která začala u táty tátova dědy někdy v závěru devatenáctého století. Po pravdě je to ještě jinak. Začala v polovině sedmnáctého století po skončení Třicetileté války. Tenkrát přišel na Moravu rodák z švýcarského Bernu. Jmenoval se Sauermauer. Tenkrát se slušelo, aby „lepší“ lidé uměli německy, takže rychle pochopili, že Sauermauer je kyselý zedník. Nezdálo se jim to jako rozumné jméno, takže podle jeho původu z Bernu mu začali přezdívat Berňák. Problém je v tom, že berňák je ten, kdo vybírá berně.²⁰

Díky soucitu sousedů a přátel se ze Sauermauera nestal Berňák ale Bernat. Když někdy za Marie Terezie začali lidé dostávat kromě jména i příjmení, byl Sauermauerův potomek Sauermauer zapsán jako Bernat, a nikoho ani nenapadlo, že by se mohl jmenovat jinak. Ještě něco jim po Sauermauerech zůstalo: Jejich prvorozený syn se vždy jmenoval po tátovi, prvorozená dcera po mámě. Díky tomu byla Barča Bernatová Barbora Bernatová. Protože byla jedináček, jaksi se nevědělo, jak by se bývali byli jmenovali její mladší bratři a sestry.

²⁰ 20) Viz Berní úřad – úřad, který bere.

Výjimkou byl děda tátova táty. Bylo to na sklonku devatenáctého století, tedy skoro před sto padesáti roky. Žil a pracoval tenkrát ve Vídni jako bankovní písař. To sice již existovaly Underwoodky,²¹ ale ten americký vynález ještě do Rakouska nedorazil, takže měli svůj chleba jistý všichni, kdo uměli psát švabachem.²²

Ten příběh měl nevinný počátek: Mladý Bernat se seznámil s mladou dívkou jménem Isabela. Byla z toho láska jako trám do chvíle, kdy se Bernat dozvěděl, že Isabelin otec se jmenuje Fiegel, a kdy se Fiegel dozvěděl, že se ti dva chtějí vzít. Měl proti tomu sňatku drobnou námitku: Že ten Bernat není písař ale písaříček v bance, jejímž je pan Fiegel ředitelem a spolujemitelem. Láska je láska. Vzali se tajně a uprchli do malého městečka na Moravě.

Je třeba uznat, že se paní Isabela celkem rychle naučila česky, i když jí četná úskalí češtiny unikala. Tak se stalo, že na jednom dámském dýchánku zaslechla jednu dámu vyprávět o Brdech. V následujícím okamžiku pohoršeně zvolala:

„Dámy neprdí, dámy bzdí.“²³

²¹ 21) Ta hrozná kraksna Underwoodka byl v USA vynalezený psací stroj.

²² 22a) Švabach – psáno schwabach – v doslovném překladu švábský – je druh písma zvaného kurent.

22b) Pro doplnění: Švábský je saský.

22c) Švabachu učinili Češi konec někdy v závěru devatenáctého století. Starej Procházka ještě psal své edikty švabachem (císař František Josef I. si tu přezdívkou vysloužil díky své procházce po Karlově mostě), V Česku se však již tiskly latinkou. Důkaz? Třináct svazků spisů Lva Nikolajeviče Tolstého, nakladatelství J. Otto, vydání z roku 1889. V Německu zrušil švabach až Hitler, v Rakousku se možná švabachem píše dodnes.

²³ 23a) Mýlila se. Bzdí koně, krávy, kozy, ovce. Dámy nebdí, dámy pšoukají.

23b) Všechny tři výrazy mají jeden společný kořen: Bezd' či pezd'

Rázem tím vzrostla popularita paní Isabely, až na jednu maličkost: Od toho okamžiku nebyla paní Bernatová ale paní Bzdivá.

V tom malém městečku pochopitelně nebyla banka, dokonce tam nebyla ani kampelička. To nevadilo, byl tam soud, takže pan Bernat začal pilně pracovat jako soudní písař. Byl pilný i na jiném poli, jak o tom svědčí: Jindřiška, Helena, Bedřiška, Bruno, Felix.

Skončilo Rakouské mocnářství a skončil i soud v tom městečku. Milý Bruno Bernat skončil bez práce, ale příliš si s tím hlavu nelámal. Začal se živit jako fotograf. Byl široko daleko jediný, takže bez konkurentů se docela slušně uživil. Když holky dorostly, odešly postupně všechny tři do Prahy, vlastně tam byly jako služky. Nejstarší měla smůlu, utonula ve Vltavě, navíc stáhla pod vodu i svého snoubence, když ji chtěl zachránit. Helena měla trochu víc štěstí. Provdala se za sice hrbatého, ale celkem slušného holiče, s nímž se odstěhovala do jeho rodiště v Doksech u Máchova jezera. Bedřiška zůstala v Praze, vdala se, vzala si Slováka Jana Feifera. Byl to švec, bylo by správnější říci, že byl obuvník, protože šil boty. Takové ručně šité boty, někdy i z hadí a krokodýlí kůže, byly docela drahá záležitost. Jeho zákazníci tedy byli esesáctí a gestapáctí důstojníci, zahraniční prominenti, žijící v Praze, a ti nad ním drželi ochrannou ruku, i když se o Jendovi i Bedřišce vědělo, že jsou Gottwaldovými přívrženci.

Vlastně v rodném městečku zůstal pouze Bruno, ale jen proto, že se oženil s holkou ze sousedící vesnice. Kde by skončil Felix, se nedá ani tušit, ale na to ještě přijde řeč.

23c) Zajímavé je, že to není praslovanská specialita, protože stejný kořen mají významově shodné výrazy i v neslovanských jazycích. Zřejmě se bzdělo i u Neandrtálců.

V třiatřicátém roce, kdy se Brunovi narodil další Bruno, Bruník, Bruníček, Brundibár, se z nějakého pana Hitlera stal v Německu Reichskanzler.²⁴

Ten pan Hitler se vlastně jmenoval Schickelgruber, a vůbec nebyl Němec, ale Rakušan, který se narodil v rakouském Braunau. I když si to nepřiznával, byl to pro pana Hitlera vážný problém, protože tím pádem byl německým kancléřem cizí státní příslušník. Vyřešil to jednoduše: V osmatřicátém provedl Anschluss Rakouska.²⁵

Samozřejmě to byla prasprostá okupace, ale to si ani Rakušané nepřipouštěli, a přivítali Anschluss s jásotem. Mělo to jeden háček. Stali se součástí Německa, tím pádem začaly v Rakousku platit německé zákony. Jeden z nich říká, že původem Němec i třeba trvale žijící v zahraničí, zůstává Němcem. A Němci se stávají i jeho rodinní příslušníci až do třetího kolena.

Ani je to nenapadlo: Isabela byla rodilá Vídeňka. Byla najednou Němka. Děda Bruno byl Němec. Helena, Bedřiška, Bruno, Felix byli Němci. Bruník byl Němec, Bruníkova máma Emilie byla Němka. Bruno, Emilie a Bruník si klidně žili v chalupě u Milčiných rodičů, neměli tušení, že se 15. březnem 1939 pro ně něco změnilo. Do toho dne, kdy jim přišel úřední dopis, v němž bylo psáno, že Bruník jako německý občan nesmí chodit do české školy, a pokud nezjednájí nápravu, bude jim odebrán a umístěn do německého internátu. Řešení našli. Odstěhovali se do Brna, táta si

²⁴ 24) Reichskanzler – říšský kancléř – něco jako předseda vlády a prezident v jednom.

²⁵ 25) Anschluss – připojení.

našel práci v Líšni v Junkersce,²⁶ máma se starala o domácnost, Bruník skončil v Bürgerschule.²⁷

Přišel do třetí třídy, německy neuměl ani blafnout. Poprvé se začal učit přírodopis. Nezačal. Dodnes ví pouze to, že Schmeterling je motýl, Käfer je brouk a Habicht je jestřáb. Jednou dostali domácí úkol: Ze stránky nasermater²⁸ sestavených slov měli sestavit souvislé věty.

Chápal, že máma je na tom stejně jako on. Ale táta byl přece Němec. Táta nechtěl syna zklamat. Pečlivě věty sestavil. Ze všech slov beze zbytku. Tak se mezi nimi objevila věta „das alte Frauchen ist geplatzt.“ Spokojeně odevzdal úlohu, ale druhý den byl vyvolán. Nic zlého netuše vstal, a der Lehrer (učitel) na něho vychrlil:

„Das alte Frauchen ist geplatzt!

„Ja, Ja, das alte Frauchen ist geplatzt.“

„Das alte Frauchen ist geplatzt!“

„Ja,Ja, das alte Frauchen ist geplatzt.!

„Das alte Frauchen ist geplatzt!“

„Ja, Ja...“

„Stará paní pukla!“

Rozhostilo se hrobové ticho. Nikdo se nesmál. Kantor si utíral bradu, protože si ji ve vzteku poprskal slinami.

²⁶ 26) Junkers – továrna na letadla: Ju 87 Sturzkampfflugzeug – střemhlavý bombardér Stuka, Ju 88 – dvoumotorový bombardér.

²⁷ 27) Bürgerschule – občanská škola – obecná škola. Německá čtyřletá, česká pětiletá.

²⁸ 28) Nasermater není sprosté slovo. Znamená to náhodný.

Čirou náhodou se nejen ve třetí třídě, ale v celé škole ujal zlovyk. Kdykoliv někdo něco zbrebtal, ozvalo se sborové: „Das alte Frauchen ist geplatzt. Ja, Ja.“

V.

Der Krieg ist ernste Sache.
Am meisten ist es Rache.
Nur für Kleinigkeit.

(Vždyť válka je vážná věc.
A je to jen pomsta přec.
Za drobnou hloupost.)

Bruník – teď již nikoliv Bruník, ale Bruno a nic než Bruno, dosáhl svých desátých narozenin. K narozeninám dostal trochu zvláštní dárek: Hnědou košili, černou vázanku, černé manšestrové kalhoty kratáasy, bílé podkolenky, a černé boty komišňáky. K tomu navíc černou čepici kšiltovku, černou bundu, dlouhé černé kalhoty, v kotnících převázané, aby v nich mohl růst až do svých čtrnácti. Zcela zřejmě to byla uniforma. Uniforma Hitlerjugend,²⁹ i když nebyl Hajot, ale jen Dejot. Protože mu bylo teprve deset, byl Pimpf.

„Na tom koláči je nejlepší ten cukr nahoře.“

„Das alte Frauchen ist geplatzt.“

²⁹ 29a) Hajot - HJ – zkratka pro Hitlerjugend – Hitlerovu mládež – ve věku od čtrnácti do osmnácti let.

29b) Dejot - DJ – zkratka pro Deutsche Jugend – německou mládež – ve věku od deseti do čtrnácti let.

29c) Pimpf – skrček. Trochu hanlivé pojmenování pro desetileté členy DJ.

Barče bylo asi tak dvanáct, když se jí táta přiznal, jak to vlastně s tou starou paničkou je. Bylo na čase, protože to jako odpověď na svá prohlášení slyšela aspoň tisíckrát. Bylo jí divné, proč děda jejího táty chodil do německé školy, takže z táty a mámy postupně vydyndala historii jejich rodu. Třeba to, že její prapraprastrýc Felix byl nejvítěznější voják Druhé světové války. Skončil základní vojenskou službu v Československé armádě v roce 1938, ale ještě stačil stihnout odtržení Sudet. Těsně po odchodu do civilu se stačil oženit, ale manželství si moc neužil, protože přišel 15. března 1939, a než se nadál, musel narukovat do Wehrmachtu.³⁰

Tak se stalo, že s Paulusem vítězně pochodoval až k Stalingradu. Tam se mu podařilo přeběhnout tak nenápadně, že se jeho příbuzní za to nedostali do koncentráku. Pak stejně vítězně pochodoval se Svobodou až na Duklu, kde, bohužel, padl. Musel být opravdu vítězný voják, protože to u Němců dotáhl na Obergefreitera a dokonce mu byl udělen Eisener Kreuz zweiter Klasse.³¹ Ještě lepší byl ve Svobodově armádě, protože to v ní dotáhl na četaře, a sice až po smrti, mu byl udělen Československý válečný kříž.

Milý Pimpf Bruno těsně před svými osmými narozeninami dostal sestřičku, samozřejmě po mámě Emilii, ale když začínala mluvit, nějak se jí pomotal jazýček, takže sama sebe pojmenovala Mika. Byla již skoro holka na vdávání, když se lidé kolem ní naučili vkládat do středu té Miky i písmeno L. Nic moc to pro něho neznamenal s jedinou výjimkou: Coby starší bratr musel holku hlídat. Ne že by to bylo něco hrozného, ale někdy to bylo opravdu

³⁰ 30) Wehrmacht – branná moc – název německého vojska.

³¹ 31) Obergefreiter – desátník
Eisener Kreuz – železný kříž druhé třídy – nejnižší německé vyznamenání.

o fous. Třeba když prolezla zábradlím balkonu a neskončila o tři poschodí níže jen proto, že nedokázala za tělíčkem protáhnout i hlavu.

Díky tomu byla ta pitomá škola vlastně oddech. Dokonce se mu v ní začalo i trochu líbit. Hlavně díky tomu, že objevil kouzlo četby, a takový Kara ben Nemsi v originále ho naučil dostatečně německy, aby začal chápat, co mu učitelé vykládají. Měl z té doby jednu vzpomínku: To Artur Axman³² chtěl vědět, jestli výchova mládeže je dostatečně účinná k oddanosti Führerovi a na všech školách nechal své nohsledy zjišťovat, čím ti kluci a holky v dospělosti chtějí být.

Přes svou různorodost byly vlastně všechny odpovědi stejné: Fallschirmjäger, Maschinengewehrschütze, Panzerfaustträger, jen Fürst Salm hodlal být Jagdflieger. Bruno si představil, jak si sedí někde v teple a v bezpečí se sluchátky na uších a datluje do rádia tečky a čárky morseovky, takže chtěl být Radiofunker. Horší to měly holky. Především platila pro německé ženy základní zásada KKK. Následkem toho hlásily zcela jednotně: Krankenschwester.³³ Vůbec tím nemínily službu v nějaké nemocnici. Jejich cílem byly vojenské lazarety a ranění vojáci.

³² 32) Říšský vedoucí mládeže.

³³ 33a) Fallschirmjäger – padákový myslivec – parašutista
Maschinengewehrschütze – střelec ze strojní pušky – kulometčík
Panzerfaustträger – nosič pancéřové pěsti
Jagdflieger – stíhací pilot
Radiofunker – radiotelegrafista
Krankenschwester – zdravotní sestra

33b) KKK – kredo německých žen – Kinder, Küche, Kirche – děti, kuchyň, kostel. Což jim ovšem nebránilo v práci u policie, na gestapu, v koncentracích, jen jaksí se nestihly přeorientovat na dělnické profese v továrnách.